

מעלת חודש ניסן (ב)

פלא יועץ:	אבני נזר:
אין מתענין כל ניסן שמא יבנה המקדש כל יום.	בחודש ניסן שעה ליום יחשב.
זכרון זאת:	ישמח ישראל:
ניסן ראש לחידושי תורה.	הקב"ה שואל ומלוה ישועות בזה החודש.
אוהב ישראל:	שם משמאל:
חודש בו ישועות מקיפות לכל.	בניסן יש התעוררות לכל איש ישראל.
אוהב ישראל:	שם משמאל בשם החדושי הרי"ם:
בחודש ניסן מתחדשים חסדים טובים והגזרות הרעות מתבטלים.	חודש בו ישועות מקיפות אע"פ שאין לו זכות.
מאור עינים	הרה"ק מבאיאן טשרנוביץ:
חודש המסוגל לכל אחד לצאת מקטנות לגדלות.	משנכנס ניסן מרבים באמונה.
באר משה:	הרה"ק מקאפיטשניץ:
חודש ניסן רמ"ח אברים של כל השנה.	נישואין בחודש ניסן.
באר משה:	אהבת שלום:
כל השנה תלוי בחודש ניסן.	על כן בי"ד הימים שבסוף חודש אדר סוף כל החודשים צריך האיש המשכיל שמירה יותר מעולה כי הוא המתקה והכנה על העתיד, וזהו שאמרו חז"ל הרוצה שייתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, פי' ישמור הימים האחרונים האלה של חודש אדר ועל ידי זה יקח המתקה והכנה לכל ימות השנה (ד"ב).
דעת משה:	
השפעת כל השנה מחודש ניסן.	
חתם סופר:	
ימי ניסן יום לחודש יחשב.	

ימי הילולא

תקע"ו: הרה"ק אברהם בהרה"ק שלום שכנא זצוק"ל מפרוביטש (המלאך הקטן).
 תרמ"ג: הרה"ק שמעון בהרה"ק משה סופר זצוק"ל אב"ד קראקא מח"ס מכתב סופר.
 תרע"ז: הרה"ק (הפחד) יצחק מבויאן בהרה"ק אברהם יעקב מסדיגורא זצוק"ל.
 תשס"ה: הרה"ק אברהם מנחם בהרה"ק יהודה משה זצוק"ל מאלכסנדר מח"ס אמרי מנחם.

משיניות - מסכת פסחים

ז אָמַר רַבִּי מַאִיר, מִדְּבָרֵיהֶם לְמַדְנֹו, שְׁשׁוּרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטֶּמְאָה בַּפֶּסַח. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה. וּמוֹדִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, שְׁשׁוּרְפִין זֶו לְעֶצְמָהּ וְזֶו לְעֶצְמָהּ. עַל מַה נַּחֲלָקוּ, עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטֶּמְאָה, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, תִּשְׁרַף זֶו לְעֶצְמָהּ וְזֶו לְעֶצְמָהּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר, שְׁתִּיּוֹן בְּאַחַת.

פירוש ר"ע מברטנורא

ז. מִדְּבָרֵיהֶם לְמַדְנֹו. בֵּין רַבִּי מַאִיר בֵּין רַבִּי יוֹסִי תְרוּוֹיָהוּ סְבִירָא לְהוּ דְּבִשְׁר שְׁנִטְמָא בְּוֹלַד הַטֶּמְאָה דְּאָמַר רַבִּי חֲנִנְיָה, מִיִּירִי בְּבִשְׁר שְׁנִטְמָא בְּמִשְׁקִים שְׁנִטְמָא בְּכָלִי שְׁנִטְמָא בְּשֶׁרֶץ, וְרַבִּי מַאִיר סָבַר טִמְאָת מִשְׁקִים לְטִמָּא אַחֲרִים לֹא דְאוֹרִייתָא, שְׁאִין מִשְׁקִין מִטִּמְאִין אַחֲרִים וְאִפְלוּ אֲכָלִים אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וּמִשּׁוּם הָכִי קָאָמַר מִדְּבָרִי רַבִּי חֲנִנְיָה דְּאָמַר שְׁשׁוּרְפִין בִּשְׁר שְׁנִטְמָא בְּמִשְׁקִין דִּהְוִי לִיה טִמָּא מִדְּרַבָּנָן, דְּמִדְּאוֹרִייתָא טְהוֹר מַעֲלִיא הוּא, עִם בִּשְׁר שְׁנִטְמָא בְּאֵב הַטֶּמְאָה שֶׁהוּא טִמָּא דְּאוֹרִייתָא: לְמַדְנֹו שְׁשׁוּרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטֶּמְאָה. מִשְׁהֲגִיעַ שְׁעָה שְׁשִׁית שֶׁהִיא אֶסוּרָה מִדְּרַבָּנָן, כְּמוֹ שְׁשׁוּרְפִין בִּשְׁר שְׁנִטְמָא בְּמִשְׁקִין שֶׁהוּא טְהוֹר גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה עִם בִּשְׁר שְׁנִטְמָא בְּאֵב הַטֶּמְאָה שֶׁהוּא טִמָּא דְּאוֹרִייתָא: אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי אֵינָהּ הִיא מִן הַמִּדָּה. רַבִּי יוֹסִי לְטַעְמָה דְּסְבִירָא לִיה טִמְאָת מִשְׁקִין לְטִמָּא אַחֲרִים דְּאוֹרִייתָא וּבִשְׁר שְׁנִטְמָא בְּמִשְׁקִין טִמָּא מִדְּאוֹרִייתָא, הִלְכָּךְ אָמַר לִיה אֵינָהּ הִיא מִן הַמִּדָּה, כְּלוּמַר אִי אַתָּה יָכוֹל לְלַמֵּד זֹאת מִדְּבָרֵיהֶם, אִם הִתְרַף לְשֶׁרֶף טִמָּא טִמְאָה קִלְחָ עִם טִמָּא טִמְאָה חֲמוּרָה, תִּתִּיר לְשֶׁרֶף טְהוֹרָה עִם טִמְאָה, וְהִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹסִי שְׁאִין שׁוּרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטֶּמְאָה בַּפֶּסַח. וְטִמְאָת מִשְׁקִין לְטִמָּא אַחֲרִים אֵינָהּ מִדְּאוֹרִייתָא אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן כְּרַבִּי מַאִיר: וּמוֹדִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר לֵה דֹאָף עַל גִּב דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אִפְלִיגוּ בְּשֶׁרֶפֶת תְּרוּמָה, כְּהָא מוֹדִים שְׁשׁוּרְפִים זֶו לְעֶצְמָהּ וְזֶו לְעֶצְמָהּ: עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטֶּמְאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר דְּמִזְהָר עַל שְׁמִירְתָּהּ שֶׁל תְּלוּיָה, דְּכִתִּיב (בַּמִּדְבָּר יח) אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמוֹתֶיךָ, בְּשִׁתִּי תְרוּמוֹת הַכֶּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת תְּרוּמָה תְּלוּיָה וְאַחַת תְּרוּמָה טְהוֹרָה: וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר שְׁתִּיּוֹן בְּאַחַת. כִּיֹּן דְּתְלוּיָה הִיא אִי אַתָּה מְזַהֵר עַל שְׁמִירְתָּהּ. וְעַל הַתְּלוּיָה וְהַטְהוֹרָה לֹא נַחֲלָקוּ שְׁשׁוּרְפִין, דִּהְוֵאִיל וְלֹא הִחֲזָקָה טִמְאָה אִין נִרְאִית כְּמִטְמָא בִּידִים:

פרק ב

א כל שעה שמותר לאכול, מאכיל לבהמה לחיה ולעופות, ומוכרו לנכרי, ומתו בהנאתו. עבר זמנו, אסור בהנאתו, ולא יסיק בו תנור וכירים. רבי יהודה אומר, אין בעור חמץ אלא שרפה. וחכמים אומרים, אף מפרר וזורח לרוח או מטיל לים:

ב חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח, מתו בהנאה. ושל ישראל, אסור בהנאה. שנאמר (לא יראה לך שאר):

פירוש ר"ע מברטנורא

א. כל שעה שמותר לאכול. מדלא קאמר כל שעה שאוכל מאכיל, ונקט לה בתרי לשני, משמע דאתרי גברי קאי, והכי קאמר כל שעה שמותר לכהן לאכול בתרומה מאכיל ישראל חלין לבהמתו. ומתניתין רבן גמליאל היא שרבן גמליאל אומר חלין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש, ולית הלכתא כותיה, אלא בין בתרומה בין בחלין אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש: מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות. צריכי, דאי תנא בהמה, הוי אמינא בהמה דאי משיירא חזי לה ומבער ליה אין, אבל חיה כגון נמיה וחתול וחולדה דאורחה להצניע אימא לא. ואי תנא חיה, הוה אמינא חיה דאי משיירא מצנעה ליה ולא עבר עליה על כל יראה אימא אין, אבל בהמה זמנין דמשיירא ולא אדעתיה לבערו ועבר עליה על כל יראה אימא לא, קא משמע לן. ועופות, אידי דתנא בהמה וחיה תנא נמי עופות: ומוכרו לנכרי. לאפוקי מבית שמאי דאמרי לא ימכור אדם חמצו לנכרי אלא אם כן יודע בו שיכלה קדם הפסח, דקסברי מצוה אני לבערו מן העולם ולא שיהיה קים: ומתו בהנאתו. בהנאת אפרו, כגון אם חרכו באור קדם זמן אסורו מתו ליהנות באפרו אפלו לאחר זמן אסורו: עבר זמנו. משהגיע שעה ששית אף על פי שאין אסורו אלא מדברי סופרים, אסור בהנאתו כאלו היה מאסורי הנאה של תורה, שאם קדש בו אשה אין חוששין לקדושתו, ואפלו בחמץ נקשה, כגון דגן שנפל עליו דלף וכיוצא בו שבפסח עצמו אין אסורו אלא מדברי סופרים, אם קדש בו אשה ביום ארבעה עשר משהגיע שעה ששית אין חוששין לקדושתו: ולא יסיק בו תנור וכירים. לרבי יהודה איצטריך, דאמר אין בעור חמץ אלא שרפה, מהו דתימא בהדי דקא שריף ליה לתהני מיניה, קא משמע לן דלא, דאפלו כדרך בעורו אסור ליהנות ממנו מכי מטא זמן אסוריה: רבי יהודה אומר אין בעור חמץ אלא שרפה. דיליף מנותר דאסור בהנאה וענוש כרת בחמץ, ומצותו בשרפה ולא בדבר אחר. ורבנן לא ילפי מנותר, דחלב של שור הנסקל יוכיח, שאסור באכילה ובהנאה וענוש כרת ואינו טעון שרפה: ב. מתו בהנאה. לאו למימרא דבאכילה אסור, אלא אידי דבעי למתנא סיפא ושל ישראל אסור בהנאה, תנא גבי נכרי מתו בהנאה. אי נמי משום דאיכא דנהגי אסורא בפת של נכרי, משום הכי לא תני בהדיא חמץ של נכרי מתו באכילה: משום שנאמר לא יראה לך. כלומר קנסא קנסינן ליה הואיל ועבר על לא יראה לך. אי נמי ארישא קאי חמץ של נכרי מתו, משום שנאמר לא יראה לך ודרשינן שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים:

**עין משפט
נר מצוה**

טו א מ"י פכ"ט מולטות
שנת חלסה י סמנ עשין כט
טור ש"ע אורח חיים סימן
רשע עסקי ו'.

רבינו חננאל

גמרו כוס ראשון אומר עליו
הבמיו והשני סוקרש עליו
ואמרין ומגורו כללו בחד
כסא ודחי' לפי שאין אומרים
שמי קדושת על כוס אחד כפי
חבילות חבילות ולא התנאי
הנכנס לבית כמנא שבת
מכר על היין ועל המאור ועל
הכסאין ואח"כ אומר הברלה
ואם אין לו אלא כוס אחד
מניחו לאחר המזון ומשילשן
כלו אחיוויהו אומר שתי
קדושות על כוס אחד ושני
לית ליה שני והא דרש דאית
ליה אחד שבת ואמר רב יקנ"ה
ודחי' מרלא אמר רב ימן ש"פ
הראי יום שבת אחר שבת
דקתר רב יקנ"ה בשביעי של
פסח עסקי' דלית ליה יין דכל
הדוח איה שתייה והא דרש
(ראשון) דאית ליה המאור אבי
(יקנ"ה) (יקנ"ה) ורבה אפר
יקנ"הו ופריך כי קאמר שתי
קדושות אבל קדושת
ואברלה חזר קדושת הוא
כלומר וברכת המזון והקידוש
שיל שתי קדושות וכן וכן
שנא וסודרש קידוש היום
ואברלה תריוויה קודש אכילה
המזון וברכת המזון
הקידוש עסק אכילה וברכת
המזון אחר הסעודה לפיכך

קב:

ה"ג **ראשון** אומר עליו ברכת המזון. להפסיק והשני אומר עליו קידוש היום סמוך לקטרת שבת ולגירסא זו אחי שפיר הא למשמע לעיל (ד' ק: וספ) דמפסיק לר' יהודה בעקירת שלמן קודם קידוש לפי שהיו רגילין לעקור שלמן לפני ברכת המזון אלם ספרים דגרי' ראשון אומר עליו

קידוש היום וטעמא שאניו יכול לטעום מכוס ברהמ"ו בלא קידוש קשה מנא ליה לעיל דמפסיקין לרבי יהודה בעקירת שלמן קודם קידוש. והא דקמי' בתוספת' דברכות אורחין שהיו מסובין אלל בעל הבית וקדם עליהן היום עקרו עם תשיכה לבית המדרש חזרו ומוגו להם את הכוס אומר עליו קידוש דברי רבי יהודה וברכת המזון לא מוכיר כלל היינו משום דמתחלה עשו ברהמ"ו קודם יליאתם לעשות הפסק בין סעודת חול לקטורת שבת ולכן נמי עשו עקירה לבית המדרש: **והנמרינוהו לתריוויהו אחד כסא.** לר' יוסי פריך כיון דתריוויהו אקטורת שבת קאמו כדפרישית לעיל (ד' ק: וספ) דהך סעודה עולה לו לקטורת שבת הוה ליה למימר תריוויהו אחד כסא אלל לר' יהודה לא פריך כיון דברכת המזון אקטורת חול וקידוש על סעודה הבאה לו לומר שניהם על כוס אחד: **ש"אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד.** ויש נוהגין בחופה מטעם זה שלל לומר שבע ברכות על כוס ברכת

המזון אלל מציאין כוס אחר ואין מוצרין על השני צפה"ה כיון שכבר צריך על כוס ברכת המזון כי אין נכון לברך פעמים אף רבינו משולם היה אומר הכל על כוס אחד דלא דמי לברכת המזון וקידוש דמרי' מילי ניטור כדלמרי' בסמוך אלל הכא חדא מלתא היא דברכת המזון גורם לברכת נישואין וברכת אירוסין ונישואין נהגו לומר על שתי כוסות וטעמא דרגילין זה בלא זה כדלמרי' בכתובות (ד' י: ו) מוצרין ברכת האירוסין בנית אירוסין וברכת תתנים בנית תתנים ועוד דנהגו לקרות כמותה בניתם והאי הפסק ולכן מתכוונים ולכן לר' ז' כוסות:

מיריב **הכנס לביתו בו.** הוה מצי למיפריך ממנתי' דאלו דברים (ברכות ד' נא:) דלמיתא בסמוך צ"ש אומר נר ומזון ובשמים והבדלה כו' אלל פריך מצרייתא משום דבעי לשנויי אין לו שאני דקמני בצרייתא אין לו אלל כוס אחד כו' ודך הש"ס להקשות ממקום שמואל לתוך בפשיטות: **בנידון** לאחר המזון. הקשה ה"ר נסים א"ר יאכל קודם הבדלה הא אמרי' לקמן אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיבדיל ואמרימ נמי בת טוות כדלמר לקמן (ד' ק:) ומירך דהלך מיירי ששאל מנצני' עד שחשיכה לו ואל"ג דמפסיקין להבדלה לשמואל (ו) וצ"ש לר' יהודה דמתחמי טפי ויהך ברייתא מוקי לה בסמוך (ו) כז"ש ואליצא דרבי יהודה הא דקלמר מניחו לאחר המזון לא שמומר לאכול אלל לומר כשיפסיק סעודתו ברהמ"ו אז יבדיל וקשה דלשון הנכנס לביתו משמע שלא התחיל לאכול מצעו"י ועוד הקשה מורי ה"ר יחיאל דלקמן (ד' ק:) אמרי' על הך ברייתא ש"מ טעם מצביל ולפירוש רבינו נסים דמיירי שאלל מצעוד יום אין להוכיח כלום אלל י"ל דודאי בתנא אין לו לאכול קודם הבדלה אלל כשאין לו אלל כוס אחד מומר לאכול קודם הבדלה כדי לעשות על הכוס ברכת המזון: **רא"ה** **ליה ואמר רב יקנ"ה.** פ"י בקונטר' דס"ד דציו"ט ראשון של פסח מיירי דאית ליה כוסות טובא כדמתן (ע"ל ד' ט:;) לא יפתחו לו מד' כוסות וקשה דהא כל ד' כוסות לריכי כל חד למילתיה ועוד דבסמוך דפריך מיקנ"ה"ו לימא דשמיני כל מה מייירי דאיהא זמן ואכיל וסאה כל מה דהוה ליה ועוד דאכיל כל מה דהוה ליה לשון אכילה לא היה לו להוכיח אכוסות לכן נראה לפרש דציוס טוב ראשון מסתמא אדם מכין הרבה ובשמיני של חג נמי שואר רגל בפני עצמו רגילין להכין הרבה כדמתן (חולין ד' פ:) פרוקס בשנה לר' ה' הטבח להודיע אמה מכרתה לשטור וחשיב יו"ט האחרון של חג: **רב** **אמר יקנ"ה.** ומה שאין מוכיר בשמים פירש רשב"ס דטעם בשמים משום איבוד נשמה ימירה וציוס טוב נמי איכא נשמה ימירה. וקשה דאם כן צמנאלי יום טוב אמאי לא תקינו בשמים לכן נראה דציוס טוב ליכא נשמה ימירה והכא אין מוכיר בשמים משום דשמתת יום טוב ואכילה וסתייה מועיל כמו בשמים ויש טעמים לא נכונים וזה הטעם נכון ועיקר(ז): **יב"ג** **ל"ה.** יין ברישא וא"ת אמאי לא דפטור ליה יין שצמח הסעודה דכיון דלמר הב ונצריך איסור למישימי ויש לומר דברכת המזון בלא לשם גמר סעודה ומפסיק לכל מה שלפניו כדלמר לקמן (ד' ק: וספ) דברכת המזון עקר דעמיה ממשמאי לר' לברך אכסא דברכתא אף על גב דצריך אכסא קנאה וסתייה הכוס ביזרו דעמו לשמות אח"כ אפילו הכי הוה הפסק לכן תיקנו לברך אין אחר ברכת המזון שאם יצרך קודם יטרכך לברך שנית:

ערבי פסחים

פרק עשירי

פסחים

גמרו. סעודתן: (ה) **אימר** עליו בו. ר' יוסי קלמר לה: **משלשון.** עד לאחר המזון אללמא אמרי' שמי ברכות על כוס אחד הבדלה וברכהמ"ו: **ואמר רב יקנ"ה.** כדמפרש בשביעי עסקינן ובשביעי ליכא זמן ומכל מקום שמעינן מינה קידוש והבדלה על כוס אחד: **ומשנינן מרלא קאמר זמן.** בשביעי של פסח עסקי' דשמא עני הוא ואין לו אלל כוס א':

והא יום ראשון דאית ליה. דלפי' עני שצירשאל לא יפתחו לו מד' כוסות: **קידוש והבדלה חדא מלתא היא.** דמרוייהו משום קדושת יו"ט ניניהו ובהבדלה עצמו הוא מוכיר קדוש יו"ט דהמצביל בין קדש לקדש קא מצריך: ה"ג

רשב"ם

גמרו. סעודתן: **כוס ראשון אומר** עליו ברכת המזון בו. ר' יוסי קלמר לה ורבותא הוא שאניו צריך לקדש מיד אלל יגמור סעודתו ויצרך ברכת המזון ואח"כ יקדש ומיאו אס פרס מפסד וקידוש מודה רבי יוסי דכל שכן דקפיר טפי דאי לא תימא הכי אלל דוקא קלמר רבי יוסי ראשון מצריך עליו ברהמ"ו אס כן שמואל דלמר כמלא (ע"ל דף ק: ו) ולימרינוהו תריוויהו אחד כסא. קידוש היום וברכת המזון ולרבי יוסי קא פריך דליתו לרבי יהודה כיון דמפסיקין ולריך עקירת שלמן לריך שני כוסות: **שני קדושות.** ברכת המזון קורא קדושה כקידוש

היום כלומר שמי מנאות: **חבילות חבילות.** דלמיתא עליה כמנאי: **מברך** **על היין.** מחלה לפי שהוא תדיר ומדיר קודם: **על המאור ועל הבשמים.** כז"ש ומקמינן לה במסכת ברכות כדמתן אלל דברים (ד' נ: ו) דלמר מאור ברישא ואחר כך בשמים והבדלה לבסוף לפי שאלו הראשונות קצרות וברכת הבדלה ארוכה לפיכך אומרים לבסוף: **משלשן.** לשון שלשלת שמצטרס יחד עם ברכת המזון אללמא אמרינן שמי ברכות על כוס אחד הבדלה וברכת המזון: ואין לו שאני'. **לית ליה יין לשני כוסות ואין דלדאית ליה עסקינן: אחד השבת.** מולאי השבת: **דאית ליה וקאמר רב יקנ"ה.** קס"ד צ"ט הראשון של פסח שחל להיות אחר השבת עסקינן דאית ליה כוסות הכרס דמתן לעיל (ד' ט: ו) אפילו עני שצירשאל לא יפתחו לו מארבע כוסות ואמר רב יקנ"ה אללמא קידוש והבדלה על כוס אחד מלי' אמר: **ומשני מרלא אמר רב יקנ"ה אלמא בשביעי של פסח עסקינן.** דשמא עני הוא ואין לו אלל כוס אחד וטעמיה דרב לקמיה אפרשטו צנמקומו וכן דרנא ודלציי: **והא יו"ט ראשון דאית ליה.** דלפי' עני שצירשאל לא יפתחו לו מארבע כוסות: **קידושא והבדלה חדא מילתא היא.** דמרוייהו משום קדושת ימים טובים ניניהו ובהבדלה עצמו הוא מוכיר קדושת יו"ט דהמצביל בין קדש לקדש מצריך: **גופא יו"ט שחל להיות אחר השבת.** לריך להבדיל ולקדש ומשמע שאס לא היה יום טוב לא היו חולקין האמוראין הללו אלל כולי' עצמא מדוד יום מאור והבדלה והשאלא דאיכא קדושת היום ולפיכך לריך ליתן טעם לכל דבריהם ולומר שהקידוש גורם לשטות את הסדר כמנאות שרגלי: **רב אמר יקנ"ה.** ס"ל קדושת היום עדיפא מהבדלה אי נמי דכי מצביל ברישא מיחוי דהוי עליה קדושת היום כמנאי ולפיכך יין קודם לקידוש כבית הלל (ברכות דף נא:) דתדיר ושאינו תדיר קודם ואחר הקידוש נר והבדלה כשאר מולאי שצנחות שהנר קודם להבדלה: **ושמואל אמר ינח"מ.** שמואל כצירא ליה הבדלה קודם לקידוש כדמפרש טעמא לקמיה משל דרבי ירשע בן חנניא למה הדבר דומה למלך שיאל ואפרסומו נכנס מלחין את המלך השבת להבדיל ואח"כ יולאין לקרחת אפרסומו לקרחת יו"ט לקדשו ועל מלתיה דשמואל אמר לה בדהיא בצברכות צירושלמי בלא דברים רבי חנינא אמר ינח"מ ואחי רבי חנינא כשמואל דא"ר חנינא בשם שמואל משל למלך יולא ושלטון נכנס מלחין את המלך ואח"כ מכניסין את השלטון הלכן יין מחלה ואח"כ מאור ואח"כ הבדלה דכיון דהבדלה קודם לקידוש יעשה כל סדר הבדלה כדיו מולאי שצנחות דעלמא ואח"כ יקדש ומה שאין נותנין האמוראין סימן לבשמים לפי שאין מוצרין על הבשמים ציו"ט שהרי גם ציו"ט יס לנו נשמה ימירה ששבת:

ורבה

**מסורת
הש"ס**

גמ' (ב) וברכות מט. סוטה
[ח] לקמן ק: ברכות נב.
[תוספתא דברכות פ"ה]
[תרס"ו (א) וצ"ה ר"י אומר]
[ז] וריכ' חוקי מצה לג:
ד"ה כי הוינן]

הגהות הב"ח

(ה) **רש"י** ד"ה גמרו
סעודתן כוס ראשון אומר
עליו כל"ל והד"ס:
(ג) **תוס'** ד"ה מניחו וכו'
בשמואל. צ"ב לעיל דכ' ק'
סוף ע"א:
(א) **בא"ד** מוקי לה בסמוך
צ"ב בתמלת דף ק"ו:

הגהות

גמ' אריה ב"ר יהודה
אריש אין אומרים
שתי קדושות בו. כל"ל
וכ"ה ברי"ק ורס"ט:
(סע"ש)

קיצשו"ע עם פסקי משנ"ב

כב. מתר למלוח בשר להכשירו מדמו, אפלו היה אפשר למלחו מאתמול. ודוקא אם יש בו לצרף היום. ואם יש לו בשר יותר והוא מתירא שלא יתקלקל מתר למלוח הכל ביחד כג אפלו הרבה. גם מה שאינו לצרף היום, דהכל חדא טרחה היא. אבל בשר שכבר נמלח מדמו. וכן דגים שהיה אפשר למלחן בערב יום-טוב כד, אסור למלחן ביום טוב כה.

כג. כשזורה עליהם כל המלח בבת אחת. ומותר אפלו כשאפשר היה למלחן בעיו"ט. כ"כ במ"ב. [ובשה"צ הביא, שיש שאוסר במקרה זה]. כד) והם משתבחים, כשמנחים במלח. כה) ובליל יו"ט למלח, שלא יתקלקל, אם דעתו לאכל ביום.

כד. כשעושה מעשה אופה ביום-טוב, אסור לעשות בו ציורים על ידי דפוס, או ביד לעשות מן העסה איזה ציורים כעופות וכדומה.

כה. אסור למרח שום דבר ביום-טוב כמו בשבת. ולכן אסור לחמם גר של שענה או של חלב לדבקו במנוחה או בכהל, שמא ימרח. ואם השפופרת ממלאת בחלב, יכול לנקותו בדבר שאינו מקצה.

כה. אסור לכבות אש ביום-טוב. ואפלו לגרם כבוי, אסור כו. ולכן אסור להעמיד גר דולק במקום שיכול לנשב הרוח ולכבותו. ואף-על-פי שענה אין הרוח מנשבת. וכן אסור לפתוח דלת או חלון כנגד הנר הדולק, כדי לעיל סימן פ סעיף ב'.

כו) דעת מ"ב בגרם כבוי ביו"ט — עי' בסי' תקי"ד, ס"ג. אך מודה הוא בדין שלהלן.

כו. מתר לכסות את האש בכלי או באפר מוכן - עין לקמן סימן צ"ט סעיף ד. ואף-על פי כו שאפשר שיכבה קצת על ידי הפסוי, מכל מקום כיון שאינו מכין לכבוי - וגם הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, מתר לצרף יום-טוב. ודוקא לצרף אותו היום. אבל לצרף הלילה אסור דהא הלילה שייך ליום שני.

(כו) ויש מקלים אפלו אם ודאי תכבה כיון שאינו מתכון. [ועי' מ"ב, תקי"ד, סק"ז, אפן שמותר לכבות לצורך אכל נפש].

כז. אין מגעילין ואין מלבנין כלים שנאסרו כח ודין טבילת כלים עין לעיל סוף סימן לז.

(כח) אם לא היה יכול להכשיר מערב יו"ט - עי' במ"ב, סי' תק"ט, סקכ"ה-ו. ואם יש לו מים רותחים (לצורך אכל נפש), מותר.

כח. דין הדחת כלים ביום-טוב כמו בשבת, ואסור להדיחן מיום טוב ראשון ליום טוב שני.

כט. אסור להסיק כדי לחמם את הבית, אלא אם הקר גדול, שהמאכלים נקרשים, והוי צרף אכל נפש. אבל אם אין הקר גדול, אסור כט. רק על ידי גוי מתר. (כט) והמנהג להקל.

ל. מתר לחמם מים לרחץ ידיו^ל, אבל לא כל גופו. ולצרף תינוק, אם צריכין לרחצו, אסור גם כן לחמם מים בשבילו, אפלו על ידי גוי. אך יכולין להרבות בשבילו, דהינו פשצריכין קצת מים לבשול, מתר לחמם אפלו יורה גדולה, רק שיתן כל המים קדם שהעמידה על האש, ולא יוסיף אחר כך. ואם התינוק חולה קצת, מתר לחמם בשבילו על ידי גוי.

(ל) וכן לפניו ורגליו. וכמה פוסקים מתירים יותר: כל שהוא למקצת גופו.

לא. אסור להוציא אש, בין מאבן בין מזכוכית (ברענגלאז) בין מעצים הנעשים בגפרית (גפרור - צינדהעלצלעל).

יסוד ושורש העבודה

וּמִצְרָף לְדַבּוּר הִיא הַשְׁמָחָה שְׂבִילָב. וְדָבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה (דברים כח, מז): "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בַּשְׁמָחָה". הָרִי לְפָנֶיךָ כָּתוּב מִפְּשָׁ, אֵף שֶׁעָבְדוּ אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, אֵף תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבְדוּ בַּשְׁמָחָה אֶת ה', רַחֲמָנָא לְצִלָן, מֵה כְּתִיב אַחֲרָיו בַּתּוֹכָחָה עַל זֶה! וְעַל-כֵּן הָעֶקֶר, שְׂיִצְרָף הַשְׁמָחָה עִם הַדַּבּוּר. וְכוֹנֵנֶת הַשְׁמָחָה יִהְיֶה בְּלִבּוֹ בְּכָל הַנֶּ"ל, שֶׁבְּמִצְחָה זֶה יִזְכֶּה לְקִיָּם מִצּוֹת יוֹצְרוֹ וּבּוֹרְאוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וַיִּתְעַלֶּה זָכְרוֹ לְעַד בְּאַכִּילַת מִצָּה בְּלִילָה הָרֵאשׁוֹנָה, וְדִי בָּזָה.

אוֹר לְאַרְבָּעָה-עָשָׂר בְּנִיסָן יִזְהַר מְאֹד בְּבִדִּיקַת-חֲמִיץ כָּרְאוּי. וְעַל-פִּי רַב מְנִיחִים עַל הַתְּנוּרָה בַּחֲרָף יַעֲצִים קִטְנִים לִיבָשָׁם, וַיִּזְהַר לְפָנוּתָם מִן הַתְּנוּרָה מְקוֹדָם, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְבָדֵק שֵׁם. וַיְבָרֵךְ בְּרַפְּתָה הַבִּדִּיקָה בַּשְׁמָחָה עֲצוּמָה וַיִּכּוֹן אֶל קִיּוֹם מִצּוֹת עֲשֵׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה. וְלִמְחָר בְּעָרֵב-פֶּסַח, כְּשִׁגִּיעַ זְמַן שְׂרַפַת הַחֲמִיץ, יִזְדַּרְזוּ בְּמִצְוָה זֶה בְּעֲצָמוֹ וְלֹא עַל-יְדֵי שְׂלִיחַ, וַיֹּאמֶר "לֹשֶׁם יַחּוּד וְכוּ'" לְקִיָּם בָּזָה מִצּוֹת עֲשֵׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה כִּנ"ל.

ליקוט מספרים הקדושים

אין מתעניין כל חודש ניסן שמא יבנה בית המקדש כל יום
כתב מורם [הרמ"א] סי' תכ"ט נהגו שאין מתעניין בו תענית כלל אפילו יום שמת
בו אביו ואמו, והטעם, דאז"ל שבניסן עתיד להבנות ביהמ"ק ואין אנו יודעים באיזה
יום ולכן אין מתענים בכל החודש.
(אפי זוטרי לבעל הפלא יועץ)

ניסן ראש לחידושי תורה
החודש הזה (שמות יב, ב). פי' הנסים המתחדשים עתה בעת יצי"מ, המה לכם ראש
חדשים, היינו ראש לכל התחדשות שינוי הטבע אשר תצטרכו בכל דור ודור, ראשון
הוא לכם לחדשי השנה, פי' לחדש חידושי תורה, מלשון שונה.
(זאת זכרון - לובלין)

חודש בו ישועות מקיפות לכל
החודש אשר ישועות בו מקיפות (יוצר לפרשת החודש). מלשון החנוני מקיף (אבות ג,
טז). ורצ"ל שבו מקיף הקב"ה ישועות לישראל אף אם אינם ראויים וכדאים לכך, וכמו
שהיה ביציאת מצרים, שלא היו ראויים מצד מעשיהם לגאולה, וגאלם הקב"ה בזכות
התורה שעתידיים לקבל (כמבואר במדרש שמו"ר ג, ד), וכימים ההם בזמן הזה מתעורר
מדה זו בחודש זה, והקב"ה מקיף הישועה לישראל, למען יוכלו לשוב ולהטיב דרכם
בלי מונע.
(אוהב ישראל - אפטא)

בחודש ניסן מתחדשים חסדים טובים והגזירות רעות מתבטלים

וזה הענין למלכי ישראל מניסן מנינן (ר"ה ב.), ... שהוא עת צאת בני ישראל ממצרים ע"י נסים ונפלאות, מאז נתגלה מלכותו גם בתחתונים, כי בכל שנה כשבא חודש ניסן נתעורר דבר זה, ומתחיל להתחדש ולהאיר המלוכה העליונה כמו שהיה אז.

והשתא יתפרש המשנה באחד בניסן ר"ה למלכים, היינו שמתחלת אדנותו ומלכותו ית' סוד מלכות שמים להאיר בזה העולם מחדש, וכאלו היום נברא העולם. דבאמת בניסן נברא העולם בפועל, ולכן בא אז התחדשות לכל דבר שבעולם, והימים הראשונים יפלו ומעתה מתחיל העולם מחדש להתנהג.

ופריך למאי הילכתא, ר"ל מאי נפקא מינה ומה נרויח בזה שמאז הוא התנהגות חדש, א"ר חסדא, היינו המדה של רב חסדא אומרת, לשטרות כדתנן שטרי חוב המוקדמין פסולין, כיון דמניסן נתחדש שהתנהגות העולם ומה שהיה מקודם עד ניסן הוא נחשב הכל כאפס ותוהו, וא"כ כל השטרי חובות שהיו ח"ו על ישראל, הן הנגזר עליהם מלמעלה על כלל ישראל או על איזה יחיד, והן בעולם התחתון אצל שונאי ישראל אשר נכתב ונחתם בטבעתם להרע נגד זרע ישראל ח"ו, הכל בטל ומבוטל, ואין בהם ממש, כיון דהעולם הוא מעכשיו כמו חדש, ומה שעבר אין, וכל שיש איזה שטר שהוא חוב על איזה איש ישראל, הוא מוקדם מניסן, הכל פסול ובטל כנ"ל.

והמאחרין, ר"ל השטרות שיצאו על זרע ישראל מר"ח ניסן והלאה, יהיו כשרין, לטובתם, משום שאז הוא עת רצון ורחמים גוברים להיות הכל יוצא בכשרות, היינו להיטיב להם ולהשפיע להם כל מיני טובות וישועות (אצ"ל שלא יענשו על מה שעשו וקלקלו עד ניסן, כי היו אז מעולם התוהו ואין מהראוי לענשם על זה), וכעת באו לכלל עולם התיקון וההתחדשות. ובודאי צריך כל אחד ואחד לתקן כל מה שפגם עד הנה, אבל מעונשים נפטריין, ואדרבה ונחפוך הוא שאז הם ימי רצון ימי גאולה והוא ית' משפיע לזרע ישראל כל מיני ישועות וחסדים טובים, ... והימים הראשונים היו מעולם התוהו, אך מכאן והלאה יתחדש על זרע ישראל בכלל ובפרט כל גזירות טובות וישועות ונחמות אמון.

(אוהב ישראל)

חודש המסוגל לכל אחד לצאת מקטנות לגדלות

בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל (ר"ה יא.). דיש שני מיני גליות, דהיינו גלות כללי, והוא כלל ישראל בין האומות, ויש ג"כ גלות פרטי, דהיינו אצל כל אחד מישראל, שהנשמה בגלות אצל היצה"ר, והנה זהו כלל גדול שבכל זמן מהזמנים נעשה תמיד כשבא הזמן ההוא בכל שנה, נעשה כמו שהיה בפעם הראשון, ולכן אנו מברכין שהגיענו לזמן הזה. וזהו בניסן נגאלו ויצאו מקטנות לגדלות, ובניסן עתידין ליגאל, דהיינו בכל שנה ושנה כשבא אותו הזמן, יכול לצאת מקטנות לגדלות כמו בפעם הראשון.

(מאור עינים - טשערנוביל)

חודש ניסן רמ"ח אברים של כל השנה

ה'חודש ה'זה ל'כם ר'אש ח'דשים וגו' (שמות יב, כ). הר"ת גימט' רמ"ח, ורצ"ל שזה החודש ניסן, הוא הכללות של רמ"ח איברים של כל השנה, על כן העיקר הוא לקדש ולטהר האדם את עצמו עם כל פרטי איבריו, בזה החודש, ואז ראשון הוא לכם, הבורא ב"ה שהוא הראש וראשון, יהיה לכם בעזרתיכם, לחדשי השנה, לכל חדשי השנה כולה, ושנה בגימטריא ספירה, שהוא לשון בהירות, שהבורא ית"ש יהיה בעזרתיכם בכל חדשי השנה, להאיר אותן בגודל ההארה וקדושה, ולא לעצמו בלבד, אך דברו אל כל עדת בני ישראל, שתוכלו להתפארות במרום במעשיהם. ג"כ להמשיך ולהנהיג הקדושה לכל עדת בני ישראל, לאמר, להביא גודל.

(באר משה - קאזניץ)

כל השנה תלוי בחדש ניסן

והעיקר שיכפול האדם שמירתו בזה החודש בכל מה דאפשר, משום חטא ועון ואפילו מנדנד חטא הקל, ואז ממילא יהיה שמור בכל השנה כולה משום חטא ועון ואשמה, ועל זה באה האזהרה בתורה הקדושה, שמור את חודש האביב, שהוא חודש ניסן שהוא א"ב י"ב, המקור והשורש לכל י"ב חדשי השנה, להיות שומר עצמו בגודל השמירה מעולה מחטא ועון.

(באר משה - קאזניץ)

השפעת כל השנה מחודש ניסן

גם החודש הזה נק' חודש האבי"ב אותיות א"ב י"ב, שהחודש הזה הוא אב לכל י"ב חדשי השנה. כמו שהבן ניזון מהאב, כן כל החדשים נמשך השפעתם מחודש ניסן, ולכן ראשון הוא לחדשי השנה, שהתחדשות והשפעות כל השנה נתחדש בניסן, וכל סיגולי המצות ומעש"ט הכנה להם הוא החודש הזה.

ובזה נבא לבאר הכתוב ביום החודש הראשון בא לחודש, דלכאורה כפל לשון הוא, דניסן הוא תמיד יום א' וכנ"ל, וכאשר פתח דבריו ביום החודש הראשון, ממילא נשמע שהוא באחד לחודש. אמנם לפי"ד יבואר על נכון דידוע כי יום מורה על בהירות ואור, כי לאור קרא יום. ואמר ביום ההוא הראשון, שתהי' תמיד בבהירות ואור של חודש הראשון כנ"ל.

(דעת משה - קאזניץ)

ימי ניסן יום לחודש יחשב

כתב של"ה שכל ימי החדש הם קדושים כראשי חדשים, והנה חודש ניסן כולו ראש חודש, אשר כל יום כלול מחודש אחד, והוא שלושים חדשים שהם ב' שנים ומחצה.

(חתם סופר)

בחודש ניסן שעה ליום יחשב

יקרתו הגיעני ערב שבת בין השמשות, דבר אשר ביקש להשיב לו על איזה ספיקות במילי דפיסחא, אם כי הקשה לשאול כי ימים אלו יקרי הערך שעה ליום יחשב, על כל זה לאשר ביקש מאוד להשיב לו להיות לו לעונג ושמחת יום טוב, לקחתי מעט פנאי.

(שו"ת אבני נזר - או"ח סי' שלו)

האבני נזר אמר לאחד מצדיקי דורו, שבחודש ניסן ותשרי אינו זו מביתו, כי רגע באותו זמן ליום יחשב. וכן אמר פעם שבימי חודש ניסן מחמת גודל בהירות קדושת הימים, אינו צריך לישון כלום.

(אביר הרועים - אות רצט)

הקב"ה שואל ומלוח ישועות בזה החודש

... מאמר רבינו הקדוש מווארקי זצלה"ה זי"ע, פירוש הפיוט: "החודש אשר ישועות בו מקיפות", מלשון "החנוני מקיף" (אבות ג, מז), שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שואל ומלוח בחודש הזה הישועות, על סמך הזכות שיזכו אחר כך, ומראשית כזאת הודיע אז במצרים (שמות ג, יב): "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, וכדרשת חז"ל (שמו"ר ג, ד): באיזה זכות - בזכות קבלת התורה שיקבלו אח"כ, וכדבר זכות הזה מתעורר בכל שנה בחודש ניסן, שהקב"ה פועל ישועות, על סמך הזכות שנהיה אחר כך זכאים, עכ"ל הק"ל...

ואיך ובמה נזכה להלואה הזאת, כאשר אנחנו נותנים לב לחשוב בנשמותינו נקודה הפנימיות, עד כמה הושפל כבודה ר"ל, וכאשר מביטים אנחנו כי אין לנו מצד מעשינו כלל, ואיכה נוכל לפתוח פה ולשון בליל התקדש חג הבא עלינו לטובה, ואנחנו דורשים בכל לב לספר ביציאת מצרים, ולהרגיש גם כן אור קדושת החג הקדוש הזה ראש כל המועדים, אז הקב"ה שואל לנו בדרך שאלה - הישועה, לזכות לעזר אלוך לתשובה שלימה...

(ישמח ישראל - פר' החודש)

בניסן יש התעוררות לכל איש ישראל

איתא בספרים שבניסן נפתחים שערי גן עדן, וכמו שאומרים תכנים ותעייל הנך צפרי קדישי וכו'. ונראה דהנה חומות גן עדן הן מחיצה לבל יכנס איש זר, וכדכתיב (בראשית ג) וישכן מקדם לגן עדן וגו', והיא שמירה לבל ימשול זר במעין חתום, ובניסן שהוא זמן גאולה וביטול שליטת החיצונים, ע"כ אין הגן צריך לחומות ושומרי החומות שמעצמם אינם יכולים להכנס אלא הראוי לה עכ"פ מצד החסד. והנה בזוה"ק כי הלב הוא גן עדן שבאדם, כי כמו בעולם כן בנפש והעינים הן שערי גן עדן. ויש לומר ג"כ שכן הוא ניסן בשנה, כי עולם שנה נפש

הם בסגנון אחד ומה שיש בזה יש דוגמתו בזה. והנה בניסן שנפתחים שערי גן עדן, בודאי לעומתם באדם נפתח סגור הלב שסגור לבל יקרב אליו דבר זר, ובניסן יש התעוררת לכל איש ישראל באהבה, ובאשר הוא זמן גאולה אין כחות החיצונים רשאים לקרב אל הלב, ועכ"פ יש לכל אדם לזכור שלא יביא בעצמו כחות חיצונים אל לבו ולא יכניס טומאה למקדש, כי מאחר שהלב פתוח, נקל ח"ו להכניס בו כנ"ל אהבת עוה"ז, וצריכים לזכור זה.

(שם משמואל (סוכטשוב) פקודי תרע"ב.)

חודש בו ישועות מקיפות אע"פ שאין לו זכות

חודש אשר ישועות בו מקיפות (פייט לפרשת החודש). ושמעתי בשם אדמו"ר הרי"ם זצלה"ה מגור מלשון חנווני מקיף, היינו אע"פ שאין לו עדיין זכות, ולדרכנו יובן עפ"י משל שמקיפין לסוחר עני שיהי' לו במה לסחור ולהרויח, כן ענין חודש זה שמי שרוצה עכ"פ לסחור ולהרויח את החיים ואת הטוב מקיפין לו הארה אלקית כנ"ל, ומובן אשר אין מקיפין לאיש שאיננו רוצה לסחור כלל אלא לישב בחיבוק ידים.

(שם משמואל (סוכטשוב) תזריע תרע"ג.)

משנכנס ניסן מרבים באמונה

הרה"ק מבאיאן טשערנוביץ זי"ע היה רגיל לומר, כשם שמשנכנס אדר מרבים בשמחה (תענית כט.), כך משנכנס ניסן מרבים באמונה. בר ישראל צריך תמיד, בכל יום ויום מימי חודש ניסן, להתחזק באמונה יותר ויותר במידה מרובה.

(אמרי קודש, ניסן תשס"ז, עמ' ס')

נישואין בחודש ניסן

אדמו"ר הראי"ה מקאפיטשניץ זצוק"ל הידר לעשות נישואין בחודש ניסן, שבחודש זה שם הוי"ה כסדרן. ומסופר פעם נכנס אליו הרה"ח ר' יוסף מוזסון לשאלו על זמן קביעת חתונה, ופתח את סידורו והביט בצירופי השמות של חודשי השנה. ולאחר זמן מה אמר חודש ניסן זהו הזמן הטוב ביותר. ורבינו (מקאפיטשניץ) חיתן כמה מבנותיו ביום ד' ניסן, והסעודה נערכה בלילה ביומא דהילולא של הרה"ק ה"א אהב ישראל מאפמא.

(מנהגי נישואין-קאפיטשניץ (ירושלים תשס"ה) ע' קי"ד.)